

Landbruget i Danmark 1875.

Man hører jævnlig den Udtalelse, navnlig af Udenforstaaende, at det er en meget heldig Tid for de danske Landmænd, og dette er vel ogsaa tildels sandt, men bedømmes Landvæsenet i Øjeblikket fra et Forretningsstandpunkt, og Forrentningen af den i Agerbruget staaende Kapital altsaa bruges som Maalestof, da troer jeg, at det i mange Tilfælde vil vise sig at være en mindre heldig Tid, med mindre man som den engelske Rigmand vil nøjes med 3 % af sine Penge og lade Behagelighederne, der ere forbundne med Landlivet, opveje de manglende Procenter, eller man som Belgieren vil nøjes med den samme ringe Rente af Ejendommens Kjøbesum, stolende paa, at Ejendommens vedblivende Stigning inden mange Aar ved nyt Salg fuldkommen vil dække den højere Rente, som man i Øjeblikket maa undvære. Vi kunne tværtimod fristes til at sige, at Nutidens Landmænd ere spændte i et haardt Arbejde, hvis de skulle forrente den Kapital, som Ejendommene efter Nutidens Priser repræsenterer, og som jo endog anslaaes til at være 44 % højere end for 6 Aar siden, thi ogsaa de øvrige Udgifter ere jo stegne stærkt i de senere Aar, om end ikke saa stærkt, og ihvorvel Indtægterne ere stegne, ere dog Udgiftposterne utvivlsomt stegne endnu stærkere, saa en ordentlig øjeblikkelig Forrentning nu er vanskeligere end for en Del Aar

tilbage. Men kunne vi derfor ikke ubetinget samstemme i, at Tiden er heldig for Landmændene, saa er det derimod vist, at det er en meget heldig Tidsperiode for det danske Agerbrug, thi netop Vanskeligheden ved at bringe det til at forrente sig tvinger Landmændene til at foretage en Mængde Forbedringer, give det en bredere og sikrere Basis og en intensivere Kraft, for derved at løfte dets Produktionsevne; og skulde der derfor komme et Omslag i Tiden, da vil det vel ramme de Landmænd haardt, der uden tilstrækkelig Kapital have vobet sig ind i Nutidens mere spændte Konkurrence, men Agerbruget som en Helhed vil ved de mange i denne Tid gennemførte Forbedringer have en langt bedre Modstandsevne mod daarlige Tidens Ugunst, daarlige Høst, lave Priser. Og et særligt Held, som man ikke noksom kan skjønne paa, er det da, at vi nu have haft en Række af gode Åar med ret god Høst og høje Priser, som have sat Landmændene i Stand til saaledes at styrke og grundforbedre deres Agerbrug, og et saadant Åar maa ogsaa det nu forløbne siges at have været, thi har det end paa sine Steder bragt Skuffelse, har det dog i det Hele taget givet en ret god Høst og et godt Pengeudbytte af de i Åarets Løb realiserede Produkter.

Efter en vedholdende og temmelig streng Vinter kom et sent Foraar med en tør og kold For sommer. Men Slutningen af Maj og hele Juni var særdeles gunstig, og med Undtagelse af de Egne og de Border, der senere kom til at lide af Tørke, var ogsaa den øvrige Del af Sommeren gunstig med et udmærket smukt Høstvejr. Efteraarsmaanederne vare atter mindre heldige; September var overvædet tør, i Oktober var det jævnlige meget raakoldt, og allerede i Slutningen af November begyndte en stærk og temmelig vedholdende Frost. Vintersæden, der om Efteraaret havde været meget stærk, trykkes vel af Vinterens Værfrost og det kolde Foraar, men udviklede sig stærkt i Sommer og gav navnlig for Rugens Vedkommende en meget god Høst. Værfrosten var i Begyndelsen en Del trykket baade af Kulde, Tørke og Ukrud, og vel kom den sig ogsaa godt i Løbet af Juni, men Sommertørken faldt senere

noget haardere paa den, og Havren naaede næppe en Middelhøjt, medens Bygget maasse blev lidt derover. Kartoflerne gave en god Høst, men de øvrige Rodfrugter bleve paa Grund af Ufrud, Ustøj (Vordlopper, Bladlus og Melbug) samt den tørre September simplere end i mange Aar. Græsmarkerne, der toges tidlig i Brug, da Vinterfodret slap op, vare ret gode undtagen i de Egne, der fik lidt Regn, hvor de mange Steder vare yderst tarvelige. Af Agerhø bjergedes kun lidt, men af fortrinlig Veffaffenhed. Engene gave et bedre Udbytte. I det Hele taget maa Aarsudbyttet altsaa kaldes ret godt, meget bedre end det tegnede til efter det raakolde Foraar, men mindre godt end man ventede sig efter Slutningen af den gunstige Juni.

De i Aarets Løb solgte Produkter have bragt Landet en god Indtægt. I Righed med de foregaaende Aar have vi, for at danne os en begrundet Mening herom, sammendraget Overskudsudførslen for Aaret 1ste Oktober 1874 til 30te September 1875*) og derefter beregnet Værdien af Kornet efter Kapi- telstaxten ifjor og af Husdyrene og disses Produkter efter de Priser, som af det statistiske Bureau ere brugte ved Værdi- beregningen for det forrige Finantsaar. For Smørrets Vedkommende er benyttet en Pris, der omtrent svarer til den, som er meddelt i Ugeskrift for Landmænd 1876 Side 102. Paa omstaaende Tabel er meddelt Resultatet heraf, sammenlignet med Gjennemsnittet af Finantsaarene 1865—74. Sammenligne vi Resultatet med de 3 foregaaende Landbrugsaar efterat have beregnet dette paa samme Maade, da se vi, at Landbrugets Overskudsudførsel indbragte Landet:

1871—72	103,856,000 Kr.
1872—73	95,861,000 -
1873—74	108,750,000 -
1874—75	103,753,000 -

Indtægten af Overskudsudførslen har altsaa, som Tabellen viser, været over $\frac{1}{4}$ større end Gjennemsnitsindtægten af de

*) Findes meddelt andetsteds i dette Hefte.

Værdien af vor Overstudsudførel.

	Landbrugsaaet 1874—75.	Gjennemsnit af Fi- nantssaarene 1865—74.	
	Kr.:	Kr.:	Kr.:
Hvede	3,297,000		7,821,000
Rug	÷ 2,824,000		4,320,000
Bjerg	12,412,000		15,903,000
Have	2,274,000		5,691,000
Græs, Bitter og Bønner	61,000		372,000
Formalet Korn	10,400,000		5,732,000
	<hr/>		<hr/>
Salt Kornvarer:	25,620,000		39,839,000
Heste	3,384,000		4,342,000
Hornkvæg og Kalve	20,491,000		9,951,000
Faar	1,985,000		293,000
Svin og Grise	18,446,000		4,777,000
Flæst	4,192,000		4,295,000
Risb	552,000		476,000
Smør	26,385,000		10,357,000
Uld	2,692,000		2,608,000
	<hr/>		<hr/>
Dyr, Fedevarer og Uld:	78,133,000		37,099,000
Salt Korn, Dyr, Fede- varer og Uld:	<hr/> 103,753,000		<hr/> 76,938,000

foregaaende 9 Finantsaar og lidt større end Gjennemsnittet af de foregaaende 3 Landbrugsaar, og vi kunne nu med en rund Sum sætte Værdien af Landets aarlige Overskudsudførsel til lidt over 100 Millioner Kroner, medens den i Trefindstyverne i Gjennemsnit ikke engang var $\frac{2}{3}$ heraf, eller kun lidt over 60 Millioner. Medens den samlede Pengeindtægt saaledes er stegen, har Indtægten af Kornsalget i de senere Aar været i en stadig Tilbagegang. Overskudsudførslen af uformalet og formalet Korn indbragte i Landbrugsaaret:

1871—72	55,318,000 Kr.
1872—73	39,174,000 -
1873—74	30,910,000 -
1874—75	25,620,000 -

men denne Tilbagegang falder udelukkende paa uformalet Korn, medens Værdien af det udførte formalede Korn er steget lidt i de 4 Aar, nemlig:

	Uformalet Korn:	Formalet Korn:
1871—72	48,300,000 Kr.	7,018,000 Kr.
1872—73	31,044,000 -	8,130,000 -
1873—74	19,488,000 -	11,422,000 -
1874—75	15,220,000 -	10,400,000 -

Denne Tilbagegang i Værdien af udførte uformalede Kornvarer er imidlertid saa stor, at den rimeligvis er bevirket ved Sammenstød af flere samvirkende Omstændigheder, og der er Grund til at vente, at der atter vil indtræde nogen om ikke stærk Stigning, hvilket ogsaa maa ansees for ønskeligt, thi har i de forløbne Aar den stærkere Opfodring af Korn til Reaturerne end taget sin betydelige Del af Kornavlet, og dette for saa vidt maa siges at være heldigt, som Landets Frugtbarhed derved er bleven bedre bevaret, og vil end Kvægets Kraftfodring vedblivende tiltage, saa er det dog at haabe, at vort Korn efterhaanden vil blive af en saa værdifuld Kvalitet, at det mere end hidtil maa erstattes af andre og billigere Fodermidler, og tillige vil den forøgede Gjødningsproduktion ventelig ogsaa give sig tilkjende ved et forøget Kornudbytte. Bestræbelserne arbejder allerede i denne Retning, og navnlig er det de fordelags-

tige Vngpriser og Erkjendelsen af, at vor Jord og vort Klima ingen væsentlige Hindringer lægge i Vejen for med Fordel at producere fint Vng, der opfordre til baade at forbedre og udvide Vngdyrkingen.

Den mindre Pengeindtægt af Kornsalget bliver imidlertid mere end opvejet ved en stærk Stigning i den Indtægt, vore Husdyr og disses Produkter bringe Landet. Den var i Løbet af Treferne kun omtrent 25 Millioner Kroner aarlig og er nu over det 3-dobbelte. Indtægten af Doerfudsudførselen af Husdyr og Husdyrprodukter har i de sidste 4 Landbrugsaar været følgende:

1871—72	48,538,000 Kr.
1872—73	56,687,000 -
1873—74	77,840,000 -
1874—75	78,133,000 -

Denne stærke Stigning skyldes ikke blot, om end væsentlig, en forøget Udførsel, hvorom vi paa et andet Sted i dette Hefte have gjort udførlig Rede for de sidste 11 Aars Bedkommende, men ogsaa en forøget Værdi af de udførte Husdyr og Husdyrprodukter. Indtægten af de 2 vigtigste Udførselsartikler, Hornkvæg og Smør, er i Løbet af de sidste 4 Landbrugsaar stegen saaledes:

	Smør:	Hornkvæg og Kalve:
1871—72	14,772,000 Kr.	12,774,000 Kr.
1872—73	19,657,000 -	14,324,000 -
1873—74	29,909,000 -	14,663,000 -
1874—75	26,385,000 -	20,491,000 -

At de senere Aars raske Stigning i Indtægten af Smør endog er ombyttet med en lille Tilbagegang for det forløbne, skyldes dels den lavere Gjennemsnitspris paa Smør, dels den mindre gode Græsning i mange Egne, formedelst Tørken, og dels at det foregaaende Aar (1873—74) i alle Henseender var heldigt. Men isvrigt vil der kunne ventes en jævn Stigning, thi dels er nu ogsaa paa de mindre Gaarde Smørproduktionens store Fordelagtighed bleven saa indlysende fremfor det tidligere

Mælkespild, at der er fuld Sikkerhed for en aarlig forøget Tilgang af nye og velledeede Mejerier, og dels slaa de ældre Mejerier sig ikke til Ro med det vundne Standpunkt, men med stor Ihærdighed og Kraft stræbe de efter Forbedringer i alle de til Mejeridriften knyttede Detailler og stræbe derefter uden letfindig Jamlen, fordi de vide sig at have et godt og solidt Standpunkt, som ikke maa forlades, før der haves bestemt Sikkerhed for, at det Nye virkelig vil bringe Fordel. Intet Emne har været saa stærkt drøftet af Landmændene baade ved private og offentlige Sammentømter som Mejerivæsenet, og af Tvivlspørgsmaalene er der navnlig 3, til dels indbyrdes forbundne, der have staaet paa Dagsordenen, nemlig Afkølingsmaaden, Kjærning af sød eller syret Fløde og Ostlavningen. Vel har der naeppe om noget af dem dannet sig en almengjældende Mening i det forløbne Aar, men der er blevet gjort gode Skridt til at klare dem, dels gennem de i Landhusholdningselskabet og i Ugeskrift for Landmænd offentliggjorte Regnskaber, dels ved de Forsøg og Smørundersøgelser, der ogsaa ere meddelte i Ugeskriftet, dels ved de Isopbevaringsforsøg, som ere udførte paa Landbohøjskolen og paa mangfoldige Steder omkring i Landet, dels ved de paa Kanin-gaarden og allerede flere andre Steder gjorde Skridt til at forbedre den hidtil saa stærkt forsømte Ostproduktion og dels ved Dannelsen af et Aktieselskab med det Formaal at udføre dansk Ost til England. Det synes i Øjeblikket, som om Stemningen blandt vore ledende Mejerimænd navnlig gaaer i Retning af Isafkøling, hvor man ikke har rigeligt og koldt Vand, af Kjærning af Fløde efter 12 Timers Skumning og af en dertil knyttet Tilvirkning af hollandsk Ost, men bestemt afklarede ere Meningerne ikke blevne i det forløbne Aar. De i de tidligere Aar benyttede Midler til Fremhjælpning af Mejeridriften ere brugte med Kraft, saaledes er der afholdt mange Smørudstillinger, af hvilke vi skulle nævne Udstillingen ved Landmandsmødet i Viborg, den fælles indste i Holstebro den 10de Februar, den første Udstilling af den nordflæsvigske Landbo-

forening i Gram den 3die Marts foruden mange mere lokale Smørudstillinger; og endnu skulle vi nævne, at der forberedes en stor Udstilling af Smør og Ost i Aarhus i Februar Maaned. I det Hele taget arbejdes der i Jylland med stor Kraft og Ihærdighed paa at ophjælpe den derværende Mejeridrift, og som et energigt Middel i denne Retning skal anføres, at Foreningen af jydste Landboforeninger paa sit Møde den 22de Novbr. besluttede at udsætte 10 Præmier à 200 Kroner for de bedst anlagte og drevne 38- eller Vandmejerier i Jylland med Besætninger paa indtil 30 Røer og tillige at anvende 500 Kroner til Oplæring og Undervisning af unge ubemidlede Piger i Mejerifaget. Foruden den i Kjøbenhavn allerede for et Par Aar siden dannede, virksomme Forretning for Pakning af sødt Smør, har der i det forløbne Aar dannet sig en lignende Forretning i Aarhus.

Vende vi os dernæst til den anden Hovedindtægtskilde af vort Husdyrbrug, nemlig Salget af Kvæg, da har denne jo i det sidste Aar gjort et overordentlig stærkt Fremfærd og viser den store Betydning, som denne Indtægtskilde kan faa for Landet, men tillige, at Fedningen er en Bedriftsgren, som først skal til at sættes i Bevægelse. Og endnu famles der stærkt baade med Hensyn til den Race, ren eller krydset, som man fordelagtigst kan benytte hertil, som ogsaa med selve Fodringen. Men Interessen for denne Sag griber ogsaa mere og mere om sig; Videnskabsmandens Raad og Vejledning, baade gennem Foredrag og gennem Forsøg, paakaldes med stedse stigende Krav, Priserne paa gode Tillægsdyr af jydsk Race ere i rask Stigning, samtidig med at der indkjøbes ikke faa Tillægsdyr af Rorhornskvæg baade fra England, Vestflesvig og Sverrig. Der er ikke, som i de nærmest foregaaende Aar, blevet holdt noget færligt Fedeskue, men Afdelingen af Fedeskue paa Dyrstuet i Viborg var baade talrig besøgt og overgik langt i Godhed de tidligere Fedeskuer. Udførselsforholdene, der have en saa stor Betydning for Udviklingen af denne Erhvervsgren, ere forbedrede i det forløbne Aar, baade

ved Aabningen af nye Jernbaner i Sjælland og ved den regelmæssige og stærkt benyttede Dampskibsfart fra Esbjerg til England; ogsaa fra Kjøbenhavn har Udførslen været stærkere, idet flere Kvægskibe ere satte i Fart, men de have af Konkurrencen ladet sig forlede til at sætte Fragten saa stærkt ned, at meget usfelt Kvæg, som ellers ikke vilde kunnet bære Exportudgiften, er blevet afflibet og har ikke bidraget til at styrke det danske Kvægs Dmdømme paa det engelske Marked.

Førogelsen af vore Husdyrprodukter er selvfølgelig kun tilvejebragt ved et stigende Forbrug af Kraftfoder, og skjøndt der som ovenfor nævnt rimeligvis er opfodret et stort Kvantum Korn i det forløbne Aar, og Affaldet af det formalede Korn næppe har været mindre end i det foregaaende Aar, er Forbruget af Oliefæger dog steget. Overstudsindsførslen heraf var:

1871—72	6,331,327	℔
1872—73	5,456,238	-
1873—74	13,890,415	-
1874—75	16,392,421	-

medens Mængden af hjemmeproducerede Oliefæger vist omtrent har holdt sig ens, om end Indførslen af Raps- og Hørfrø var noget større i de 2 førstnævnte end i de 2 sidste Aar.

Angaaende den anden Faktor til Vedligeholdelse af Jordens Frugtbarhed, kunstig Gjødning, er det vansteligst at opgive noget bestemt om Forbruget; men holde vi os til Indførselstabellerne, da har Forbruget ikke været i Stigning i de sidste Aar. Overstudsindsførslen udgjorde nemlig:

	Kunstig Gjødning:	Naturlig Gjødning:
1870—71	8,667,387 ℔	14,040,666 ℔
1871—72	12,436,222 -	21,333,564 -
1872—73	20,909,287 -	16,853,935 -
1873—74	12,615,756 -	27,026,976 -
1874—75	10,658,011 -	18,004,616 -

Heller ikke naar vi se hen til de Foreninger for Indkjøb af kunstig Gjødning, som have været i Virksomhed i længere Tid, synes der at være nogen kjendelig Stigning i Forbruget i de

X sidste 2—3 Aar. Tager vi f. Ex. den største og ældste af disse, nemlig den jydske Forening, da stille Forholdene sig saaledes:

	Antal Medlemmer med Lbr. Land forbrugte & Gjødning		
1870	582	55,670	2,208,200
1871	1130	82,082	3,984,900
1872	1643	104,008	5,760,000
1873	1822	110,904	5,614,165
1874	1974	118,343	5,907,400

Skulde det virkelig forholde sig saa, som de ovennævnte Data synes at henpege paa, at Landets Forbrug af kunstig Gjødning ikke har været i Stigning i de sidste Aar, da vil denne Standsning sikkert kun være midlertidig, idet den da rimeligvis nærmest skyldes en stærkt forøget Produktion af Staldgjødning, formedelst et kraftigere Kreaturhold, men selv med denne er der jo intet Spørgsmaal om, at et langt betydeligere Kvantum af kunstig Gjødning kan finde en fordelagtig Anvendelse, og vi antage derfor, at Forbruget atter vil stige i de kommende Aar, og en stor Fordel er det, at der ved Foreningerne og den stærke analytiske Kontrol er bragt en saadan Sikkerhed ind i vor Handel med kunstig Gjødning, at Enhver, der vil, med Lethed kan skaffe sig gode Varer.

Ogsaa paa Frøhandlens Omraade, hvor der tidligere var saa stor Usikkerhed, have lignende Foranstaltninger bragt en kjendelig Sikkerhed. Baade Frøkontrollens Undersøgelser og Fællesindkjøbet af undersøgt Markfrø have bevirket, at der fra de Handlendes Side nu gøres meget mere for at skaffe gode, sunde, spiredygtige Varer end forhen, om der end endnu her er meget tilbage at udrette, da der vedblivende hos Smaahandlerne og i Krogene forhandles meget slet om end billigt Markfrø. Fællesindkjøbet benyttedes:

1873 af 1984 Deltagere,	der købte	225,600	ℳ	Frø
1874 - 4166	—	—	428,903	- -
1875 - 4684	—	—	503,030	- -

Ogsaa Markfrøkontrollen benyttes stadig mere; der blev saaledes i 1873 foretaget Undersøgelse af 175 Frøprøver og i

1874 af 260; men den burde benyttes i et endnu langt større Omfang, og der haves ikke faa Exempler paa, at Forhandlere dristig garantere en vis Renhed, Spireevne osv. af det salbudte Frø, stolende paa, at Kjøberne ikke lade foretage en Efterundersøgelse.

Er der end ikke paa Redskabs- og Maskinomraadet fremkommet noget væsentligt Nyt i Aaret 1875, saa har dog ogsaa dette Aar paa Grund af de vanskelige og kostbare Arbejdsforhold bidraget stærkt til at sprede Sandfen for og fremme Benyttelsen af de i de senere Aar indførte nye Maskiner saavel som til at forbedre ældre Redskaber, Plove, Harver, Tromler og Saamaskiner. Navnlig vinde Mejemaskinerne og Damptærsteværkerne en meget stærk Udbredelse. De første kjøbes i Reglen af Brugerne selv; i mange Egne har enhver stor Gaard endog ofte flere Mejemaskiner, og man betragter dem for lige faa uundværlige som et af de gamle almindelige Redskaber; selv mange Bønder have anskaffet sig Mejemaskiner, — i Reglen ere 2 eller 3 da fælles om en Maskine. Og de for tjene denne stærke Udbredelse; det er i Virkeligheden et fortrinligt Arbejde, de nu udrette i Sammenligning med det, der nderes for nogle faa Aar tilbage; ingen Haandmejnning kan maale sig dermed; og vel er der endnu Fejl eller Mangler, som bør rettes, men den Energi og Ufortrødenhed, hvormed Fabrikanterne søge at forbedre Maskinerne og afhjælpe paa-pegede Mangler, fortjener Landmændenes Anerkjendelse; til ingen Maskine stilles saa store Fordringer; den benyttes ofte af en ukyndig Styrrer, den skal arbejde under de mest ulige Forhold, forsømmes med Smørelse og Pasning, skal være let og dog overordentlig stærk, da den maa kunne taale voldsomme Stød. En bekjendt Fabrikant har sikkert Ret, naar han siger: Jeg kjender ingen Maskine, der udfører saa forskjelligt Arbejde og udfører det saa godt under saa besværlige Forhold som en godt konstrueret Meje- og Slaamaskine, thi den skal og vil ogsaa ved god Behandling baade kunne slaa Græs, naar det ligger, og naar det staaer, naar det er tyndt, og naar det er

svært, vaadt eller tørt, og den vil kunne meje lang eller kort, svær eller tynd, liggende eller staaende Sæd, paa jævn eller bakket Jord, tværs over eller langs ad Furer og levere det afmejede Korn samlet i Reg, tjenlige til Opbinding. Forud for Landmandsmødet i Viborg foretoges en omfattende Prøve med Slaamaskiner, den første af denne Art her i Landet og et Supplement til Mejemaskinprøven 1874 paa Benzonsdal; — tillige fandt der ved privat Foranstaltning en Fremvisning af Slaamaskiner i Arbejde Sted paa Hestetøjsgaard den 15de Juni. — Et Par nye Maskinformer, som ere komne frem paa Markedet andetsteds i det forløbne Aar, nemlig den polske Mejemaskine »Warszawianka«, som anbefaler sig ved hverken at have Tandhjul, Rjæder eller Arellejer, og den amerikanske Slaamaskine »Eureka«, ved hvilken Hestene gaa foran Maskinen, som derfor paa Grund af det direkte Træk kan tage en stor Skaarbredde, ere endnu ikke prøvede her i Landet.

Benyttelsen af Damptærskemaskiner breder sig ligeledes stærkt, og særlig er der umiddelbart efter Høst og indtil Vinterens Komme en stærk Rivt om dem. Ogsaa disse Maskiner tages allerede i Brug paa Bøndergaardene, og i flere Landsbyer have Gaardmændene sluttet sig sammen og anskaffet et Apparat for egen Regning, og de hjælpe saa hinanden ved Udtærskningen, da Maskinen jo kræver mange Folk til sin Betjening. Uagtet Damptærskapparaterne ikke altid tærske billig, beregnet pr. Td., yde de dog store Fordele, navnlig paa Grund af det vel forterede og smukt afpassede Korn, de levere, og Fordelene derved blive saa meget mere iøjnefaldende, som de Sortér- og Renseapparater, man hidtil har brugt her i Landet til plej- eller hestetærsket Korn, i Reglen have været meget mangelfulde. Foruden de ældre bekjendte gode Damptærskværker, have i det forløbne Aar Maskiner fra et Par nye Firmaer vundet Indgang paa vort Marked.

Med Anvendelsen af Dampdyrking gaaer det endnu kun langsomt fremad, og endnu er der intet Apparat i Gang udenfor Holland. Vel er der et Par Steder i Sylland gjort

forberedende Skridt til at faa Fowlerske Apparater, nærmest for at bryde den faste Undergrund, der findes i vedkommende Egne, men til et endeligt Resultat har det endnu ikke ført. Paa Holland er der foruden de tidligere 3 Sæt, i det forløbne Aar af en Forening af Landmænd anskaffet et nyt Sæt af Fowlers System, og det har arbejdet nogenlunde til Tilfredshed, om end Meningerne endnu ere meget delte, om det kan betale sig. At Dampdyrkningen efterhaanden vil vinde flere Tilhængere, er rimeligt, men hurtigt vil det næppe gaa her i Landet.

Samtidig med at Agerbruget i de gammel dyrkede Egne gjør gode Fremstrid og rækkes en særdeles hjælpende Haand ved det omfattende Anlæg af nye Jernbaner — i 1875 ere de nordvestjællandske, samt syd- og vestjydske Baner blevne aabnede —, ere Bestræbelserne ikke mindre virksomme for at drage hidtil ubenyttet Jord ind under Kulturen samt, saaledes som ved de store Digearbejder paa Holland og Falster, der ere blevne stærkt fremmede i det forløbne Aar, tillige at sikre den gamle Jord. Det danske Hedeselskab fortsætter med Energi sin omfangsrige Virksomhed og virker i de senere Aar navnlig stærkt for Beplantning af Hede. De forbedrede Kommunikationsmidler bidrage ogsaa meget til Opdyrkningens Fremme, og navnlig langs den sydjydske Bane og paa begge Sider af Hobro-Alborghanen svinder Heden stærkt Dag for Dag. — Mindre heldig synes man at være med den store Masse Udtøringer, der ere blevne iværksatte i de senere Aar; det er sjældnere paa Bundens Godhed og Foretagendernes Fordelagtighed, det har storket, end paa den nødvendige Indsigt og Kapital til at gennemføre dem; derfor opstaaer der ofte Banfeligheder under Arbejdernes Udførelse, som kunde være undgaaede, naar man ved ordentlige Forarbejder havde forudsæet dem, eller — hvad ofte er Tilfældet — naar man ikke ved sin Ukyndighed selv havde fremkaldt dem, og derved ere flere i sig gode Foretagender gaaede til Grunde. Af vellykkede Arbejder, der ere fuldførte i det forløbne Aar, skal nævnes den med stor Kraft og Ohytighed gennemførte Tørlægning af Søborg Sø,

et af de ældste og i fordums Tid mest mishandlede Udtørringsarbejder her i Landet, samt den endelige Tørlægning og Tilskultivering af Tatum Sø. Ved Lammefjorden er Afdæmningen bleven fuldført, og den kolossale Udpumpning har gjort gode Fremstrid i Sommerens Løb, og Bøndens Godhed synes fuldkommen at svare til Forventningerne, saa man maa haabe, det vil lykkes at gennemføre de meget betydelige Arbejder, der endnu staa tilbage. Udtørringen af Rolind Sund er derimod af flere Grunde stødt paa store Vanskeligheder og har ikke gjort synderlig Fremstrid i Aaret 1875. — De høje Kulpriser for et Par Aar siden fremkaldte en Mængde, temmelig storartede Tørveprojekter, navnlig i det nordlige Jylland, men flere af disse vare overilede og slet funderede Spekulationer, der allerede have godtgjort deres Uholdbarhed.

Af nye industrielle Virksomheder i Forbindelse med Agerbruget skulle vi nævne Stivelsesfabrikken paa Torstedlund, der efter i Begyndelsen at have kæmpet med Vanskeligheder nu synes at være kommen i god Gang og fortjener Opmærksomhed som et nyt Middel for Agerbruget til først at aflevere sine Produkter, efter at de ere forædlede, saa at det selv beholder det som Foder værdifulde Affald tilbage. — Foruden de 1873 oprettede 2 Røesukkerfabrikker, er der ikke senere grundlagt nogen ny, og det vil næppe heller ske for det første, i hvert Fald saa længe den store Sukkerstat bevares, thi der er foruden denne Vanskelighed nok at overvinde. — Den ligeledes 1873 paabegyndte Eikoriedyrkning, der dog langtfra kræver et saa stort Apparat, og som skulde synes med Fordel at kunne iværksættes selv paa en Gaard af Middelstørrelse, naar Jordbund, Arbejdsforhold o. lg. vare passende, vinder ikke heller Udbredelse, men gaaer tvertimod tilbage.

Blandt de for Agerbruget virkende Institutioner og Foreninger maa særlig nævnes den 13de danske Landmandsforsamling, der i Sommer afholdtes i Viborg, og som baade ved sine rige Udstillinger, sine talrige Foredrag og sit stærke Besøg maa kaldes meget vellykket, og dens Indfly-

delse vil sikkert kjendes i vide Kredse om end særlig i den nordvestlige Del af Landet, for hvilken Paavirkningen var saa meget stærkere, som det var første Gang et af vore store Landmandsmøder afholdtes saa umiddelbart i dens Nærhed. Foruden de mindre Udstillinger og de allerede omtalte talrige Smørudstillinger maa tillige nævnes den 1ste nordiske Frugtudstilling, som afholdtes i Kjøbenhavn fra 9de til 17de Oktbr., i hvilken Sverrig og Norge ogsaa deltog ved talrige og særdeles smukke Samlinger; Hovedmassen af Frugt var dog selvfølgelig fra danske Haver, og der skulde vanskelig træffes et gunstigere Aar, thi Frugten har iaar været baade ualmindelig rigelig, smukt udviklet, og den er, som det nu viser sig, tillige holdbar. Af et Par Foreninger er der iaar iværksat nye Foranstaltninger. Saaledes har Foreningen af jydskke Landbosforeninger, som allerede nævnt, udsat store Præmier til Mejerivæsenets Fremme; tillige har den besluttet at afholde et stort Fædestue i Aalborg d. 26de og 27de Maj 1876 og nedsat en Komite for at gjøre Forslag om den Maade, hvorpaa Foreningen kan overtage Førelsen af fælles Stambøger for den jydskke Husdyravl. Denne Forening, der repræsenterer jydskke Landbosforeninger, og som kun har bestaaet et Par Aar, udfolder stor Kraft og har i det forløbne Aar modtaget en betydelig Pengegave fra Generalkonsul Pontoppidan til Constantinsborg. — Maribo Amts økonomiske Selskab har iaar antaget en Mejerikonsulent, der tillige skal virke som Vandrelærer, saaledes at han navnlig om Sommeren skal give Raad og Vejledning i Mælkeridriften i Righed med de andre Mejeriasistenter, men derimod om Vinteren holde Foredrag og deltage i Diskussioner ved talrige smaa Møder omkring i Amtet. Dette vil sikkert være en heldig Foranstaltning, navnlig til at vække Sandsen for Agerbrugets Fremskridt i de mere uberørte Kredse af Befolkningen, og kunne fortjene Efterligning andetsteds, naar man kan finde Kræfter, der egne sig til en saa vanskelig Opgaves Løsning, og man ikke fordrer for meget eller for forcéret Arbejde af dem.

Arbejdskraften synes at have været nok saa rigelig tilstede i det forløbne Aar som i 1873 og 74, og selv i Aarets travleste Tid, Høsten, var der ingen Mangel paa Arbejdere; men Høstvejret var ogsaa i de fleste Egne udmærket, og sjældent er en saa god Høst bleven bjerget saa let og hurtig som iaar. — Tjendeforholdene ere ingenlunde blevne bedre; Andragendet fra Landbosforeningerne om Forandringer i Tjendeloven blev behandlet i Rigsdagen i Aarets første Maaned og henvistes til Justitsministeren med Opfordring til at tage under Overvejelse, hvorvidt Tjendeloven af 10de Maj 1854 og i det Hele Lovgivningen om privat Tjenesteforhold maatte trænge til en Revision, og i saa Fald at forelægge Rigsdagen dertil sigtende Ændringsforslag. Denne Opfordring har Ministeriet imødekommet ved i Aarets sidste Maaned at forelægge et saadant Ændringsforslag, og dets foreløbige Behandling i Rigsdagen tyder hen paa, at der nu er mere Billighed til at foretage i alt Fald nogle af de foreslaede Ændringer.
